Ayen

Profetie over de molen

De oude boerderij-klompenmakerij (onder) van de familie Koppes staat op een verhoging en werd daarom 'Koppes-op-de-hemel' genoemd ter onderscheiding van een andere familie Koppes. Klompen worden er echter niet meer gemaakt.

Van dit fraaie complex is het linker huis nieuw, het achterliggende huis bleef in de frontperiode behouden en werd in de jaren 1950-1960 in oude stijl hersteld en bijgewerkt. De bont gekleurde vensters geven het geheel een rustieke aanblik. Niet behouden bleef de molen van Ayen. Die molen, uit 1852, komt voor in een profetie van Johannes Leliëndael, opgenomen in het Limburgs Sagenboek: „Voor de dagen komen zal er een molen gebouwd worden tussen Ayen en Bergen langs de Maas... alsdan zullen er ontzaglijke drommen soldaten de Maas over trekken. Er zal ontstaan een groot gedrang, daar waar de Veerweg en de Ayenseweg samen komen...

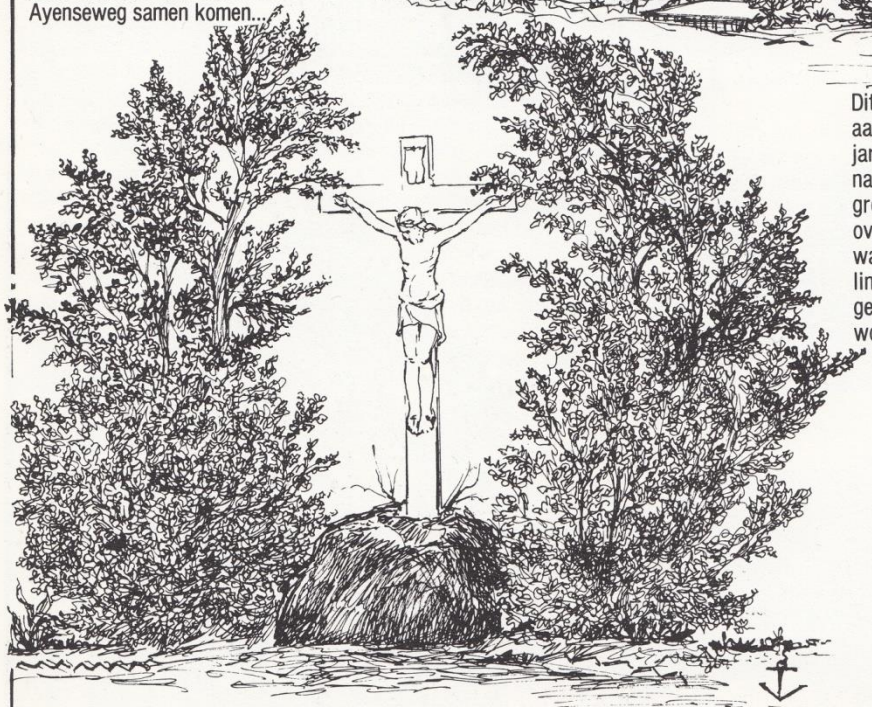

Matheus Joosten plaatste in 1938 dit wegkruis aan de Ayenseweg. Hij pootte er hulstbomen bij. Hulst is van oudsher het symbool van het lijden van Christus.

Dit wegkapelletje, toegewijd aan St.-Antonius, dateert uit de jaren 1800 en werd in 1925 en na de oorlog gerestaureerd. De grote lindeboom (volgens overlevering was het kruis waar Jezus aan stierf van lindehout) moest wegens gevaar voor de omgeving worden gekapt.

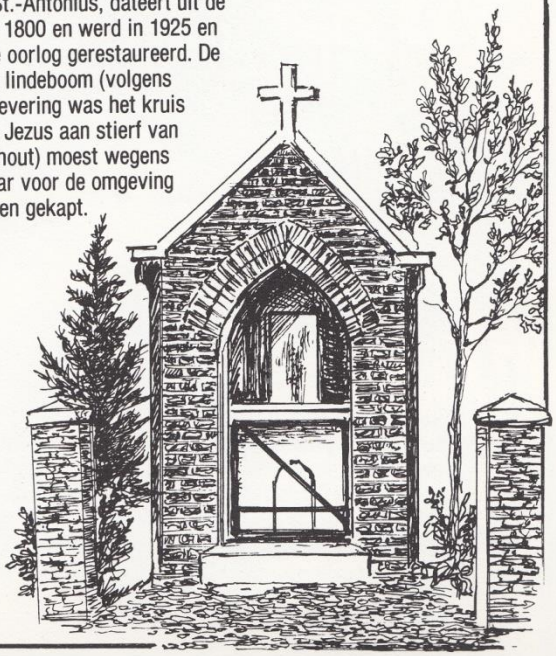

Kennestreek Ayen

Door Jos H. van Grieken en Andreas Schelfhout

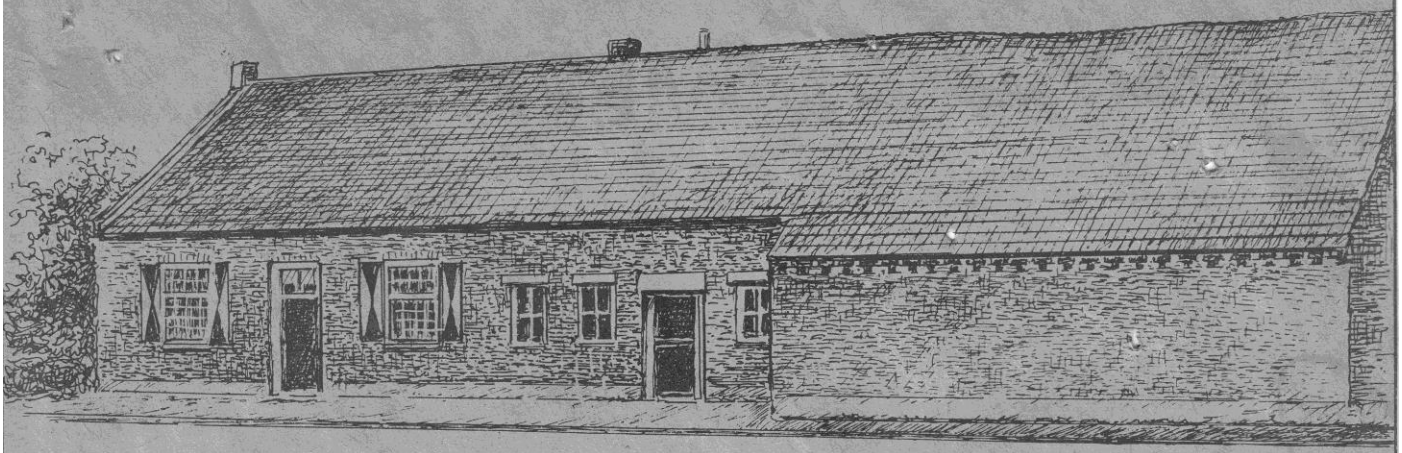

Een fraai bewaard gebleven boerderij van het langgeveltype, dat voornamelijk op de Noordbrabantse zandgronden voorkomt. Woonhuis, stal en bedrijfsgebouwen liggen naast elkaar, evenwijdig aan de weg, onder één kap. Ramen, voor- en staldeuren zijn in de langsgevel geplaatst. Met deze Ayense hoeve is dus iets bijzonders aan de hand: de bedrijfsingangen zitten aan de andere kant. Wèl vertoont deze boerderij de typische wijziging die ten zuiden van het overstromingsgebied van de Maas voorkomt: de uitgebouwde schuur waarin wagens en karren geborgen kunnen worden.

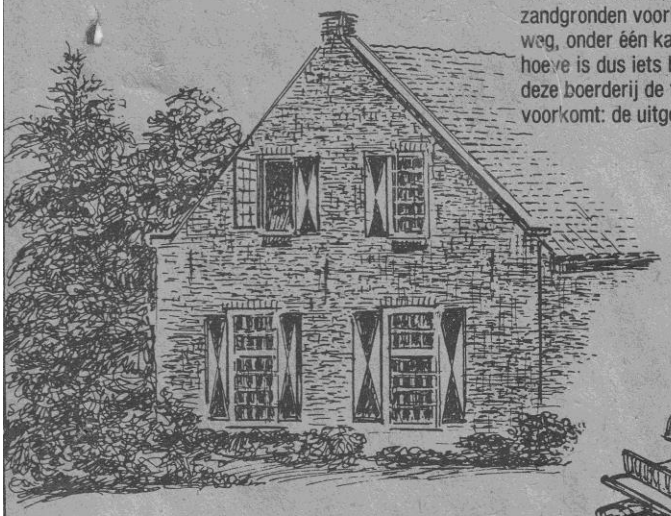

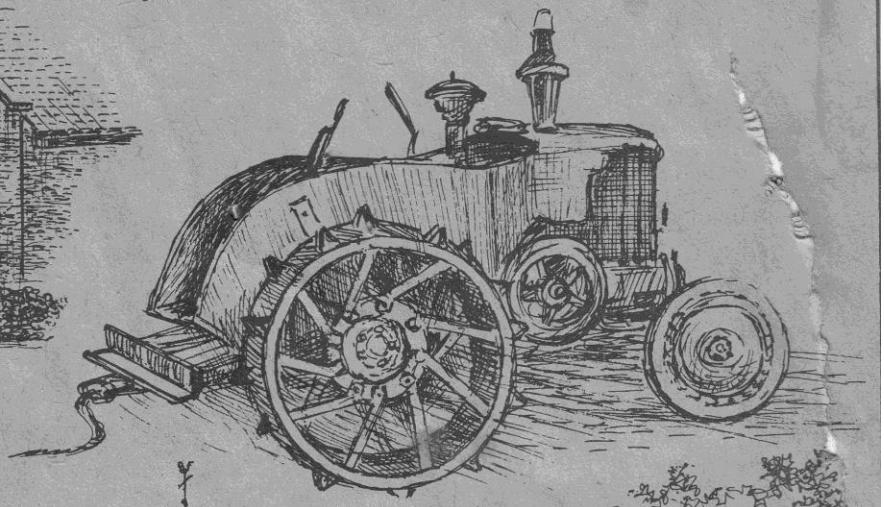

In de tuin van een antiekhandel een voor verzamelaars gewild artikel: een oude trekker, een Lanz Bulldog.

De St. Antoniuskapel

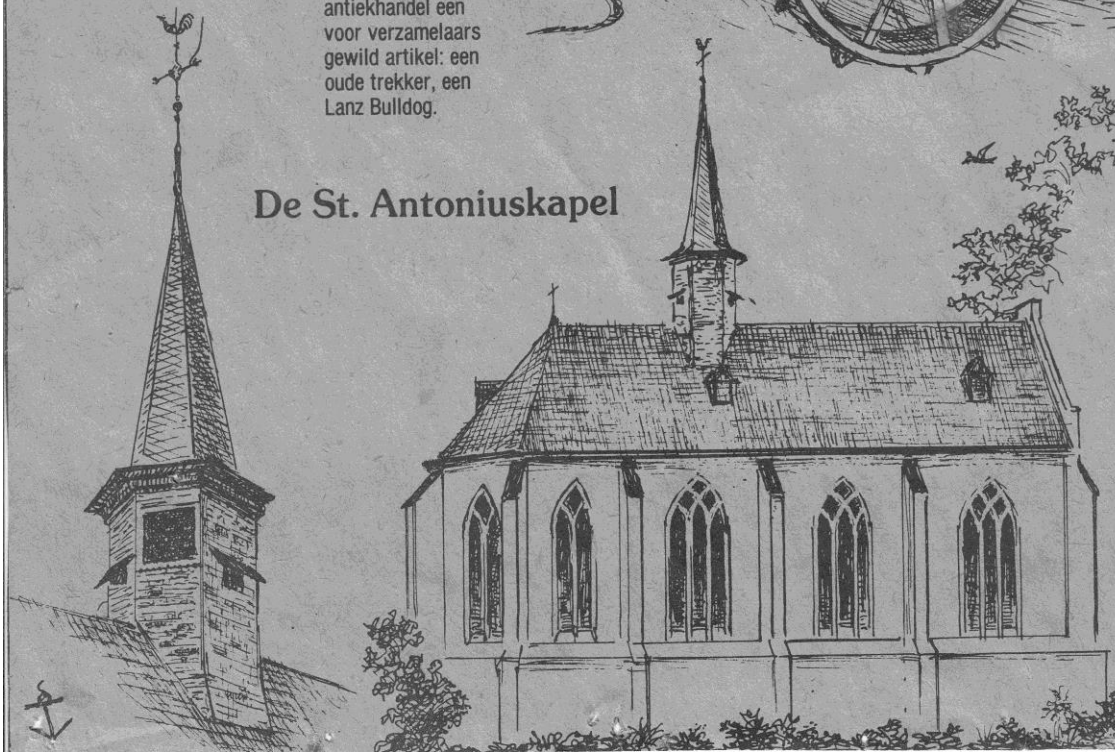

De kapel van Ayen is toegewijd aan St. Antonius en dateert uit de 17e eeuw. Het is een eenvoudig eenbeukig gebouwtje met steunberen en spitsboogvensters. Op het dak staat een zeskantig torentje waarin het klokje nog aanwezig is. Ook het interieur is nog geheel origineel. Banken, beelden, preekstoel en altaar dateren uit de 16e en 17e eeuw. De kapel wordt alleen nog gebruikt bij bijzondere gelegenheden, zoals een huwelijkssluiting.

Toon beelden

karakteristieke dorpsplekjes in Noord-Limburg geschetst door Toon Willemsen

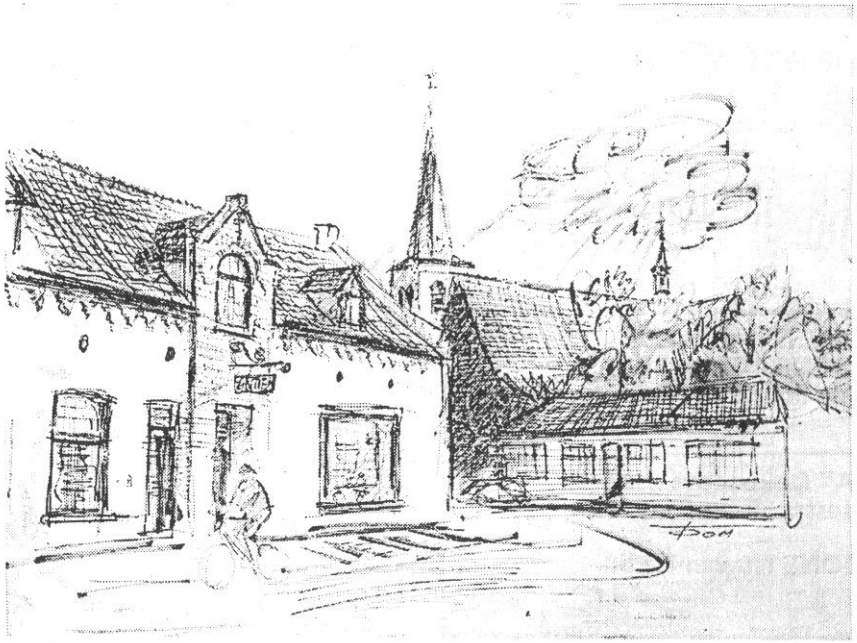

Antiekzaak 'De Gilft' in de Kerkstraat in Oud-Bergen, huist in een karakteristiek pand dat in het verleden tal van bestemmingen heeft gehad. Zo was het met een prachtige gevel gesierde gebouw, in vroeger jaren het trefpunt van de dorstige Bergenaren. Kroegbaas annex raadslid Piet Kessels heeft er destijds voor gezorgd dat het voormalige gemeentehuis van Oud-Bergen pal tegenover het dranklokaal werd gebouwd. Een slimme zet van Kessels; huwelijksinzegeningen en geboorteaankondigingen op de secretarie, werden na afloop bestempeld met een schuimend glas gerstenat in het dorpscafé.
„Daar bij die witte houten keet is de grond nog vochtig van het ambtenarenzweet", liet een buutreedner zich laatst ontvallen. Die houten keet stond in het verleden vlakbij het raadhuis en is momenteel het onderkomen van het Waterschap.

Een nostalgisch dorpstafereeltje, de 'papeters' Jan en Peter Tissen, met hun Belgische knol Anita die kan 'lezen en schrijven'. Zodra Anita achter de wagen is gespannen loopt ze uit eigener beweging via de Ayense dorpsstraat naar de weilanden aan de Maas.

Ayen — Oud Bergen

Op een steenworp afstand van de antiekwinkel in Oude-Bergen staat een oud herenhuis, een monumentaal pand dat vroeger werd bewoond door de postmeestersfamilie Swertz. Daatje Stoffels, een telg van een vooraanstaande Bergense familie heeft nog jarenlang op haar eentje het huis bewoond.
Een imposante deur met een witte omlijsting vormen de entree van het statige herenhuis. De klimop aan de voorgevel kruipt in talloze kleurschakeringen naar de spits van het dak.

Kerkmeester Gerrit Josten (76), is de man die in Ayen de kapelklok luidde voor het middaggebed. Gerrit staat bij zijn dorpsgenoten bekend als de vitale omroeper tijdens de 'Köpkesmert' die hier ieder jaar wordt gehouden. De Ayense St. Tönniskapel, een wit geverfd bedehuis, wordt overschaduwd door een reus van een lindeboom. De roodbruine, met siernagels beklonken poort geeft toegang tot het kerkje.

LANDLOPEN

toon willemsen
en lei coopmans
schetsen een ontmoeting

Angelus in Ayen

er eens niet ben, dan doet Jaap het, mijn broer. Bovendien kent Ayen nog de traditie, dat als iemand is gestorven, de buurman van de overledene daags daarna tussen elf en twaalf de klok luidt. Daar moet ik wel eens een handje bij helpen, want sommigen kunnen de klok niet aan de gang krijgen. Als je het touw maar laat vieren, gaat het vanzelf."

Voor de ingang van het wit geverfde bedehuis staat een reus van een lindeboom te bloeien. Zijn machtige tors loopt naar beneden breed uit. Gerrit steekt de sleutel in het ijzeren slot van de roodbruine met siernagels beklonken poort en laat ons binnen. Links achterin de kapel staat een eeuwenoude biechtstoel, net zo eenvoudig als de mensen die hier hun zondigheden kwamen fluisteren door het biechtvenstertje, dat nog steeds met een schuif kan worden gesloten. De bank waarop de priester zat is gebarsten. Er zijn ook nog twee kerkbanken, die eeuwenlang het gewicht van de Ayense boeren hebben doorstaan. Ze zitten zeer ongemakkelijk. „Dat offer moesten ze vroeger brengen", zegt Gerrit, „en bovendien, als de banken te gemakkelijk zijn slapen de mensen te veel." Ook de preekstoel is een monument. 'Die Godts Wordt Hooren', staat er in gebeiteld. Tussen de banken en het priesterkoor hangt het klokketouw. „Moet je hier eens kijken", zegt Gerrit en tilt de loper een stukje op. Twee blauwe leitegels zijn kapotgebeukt. „Een gewicht van het torenuurwerk is naar beneden gekomen. Dwars door het plafond heen. Gelukkig niet toen ik de klok aan het luiden was!" Onderaan het touw zit een dikke knoop. Tot ongeveer twee meter hoogte is het donker en gladgestreken door de streling van de boerenhanden, jaren en jaren.

Het is drie minuten voor twaalf. Met een snelle draai van zijn pols windt Gerrit het touw een slag om z'n linkerhand. De rechter grijpt hoger. Gerrits ogen hechten zich aan een vast punt op de preekstoel als hij twee korte rukken geeft. De derde klokslag komt vanzelf. Heel even toomt hij het touw en herhaalt dit alles twee keer. Dan sluit hij de ogen, perst de lippen op elkaar en trekt het touw een flink stuk recht naar beneden. Als de klok goed op gang is kan hij het werk verder af met één hand. Het zijn sterke handen, groot en gaaf. Niet zo verweerd als het gezicht, dat is doortrokken van scherpe plooien en rode adertjes en dat is gebruind op het hoge voorhoofd na waar de klep van de groene vechtpet de zon al jaren heeft tegengehouden. Wie zou niet onder de indruk komen van de sterke ernst en de diepe overtuiging waarmee deze man zijn taak verricht? Mij althans overvalt het, ik kan er niet omheen. Er ontstaat in de kapel een broze spanning, waarin we zwijgen, maar door de taal van de klok elkaar wellicht dichter naderen dan met al de woorden van een tastend uur. Pas als Gerrit het touw loslaat en de klok op eigen houtje nog even blijft doorkleppen, laat ik de spanning voorzichtig tussen mijn vingers wegglippen. „Hoeveel zouden er nu geluisterd hebben?" vraagt Gerrit. De mensen in Ayen schuiven hun stoelen aan voor het middagmaal. Gerrit en zijn broer Jaap springen op de fiets. Ze gaan naar hun zus, die voor hen heeft gekookt.

TAAL EN TEKEN 2

tekeningen en tekst: Rogier van Grieken

BERGEN en omgeving (Noord-Limburg)

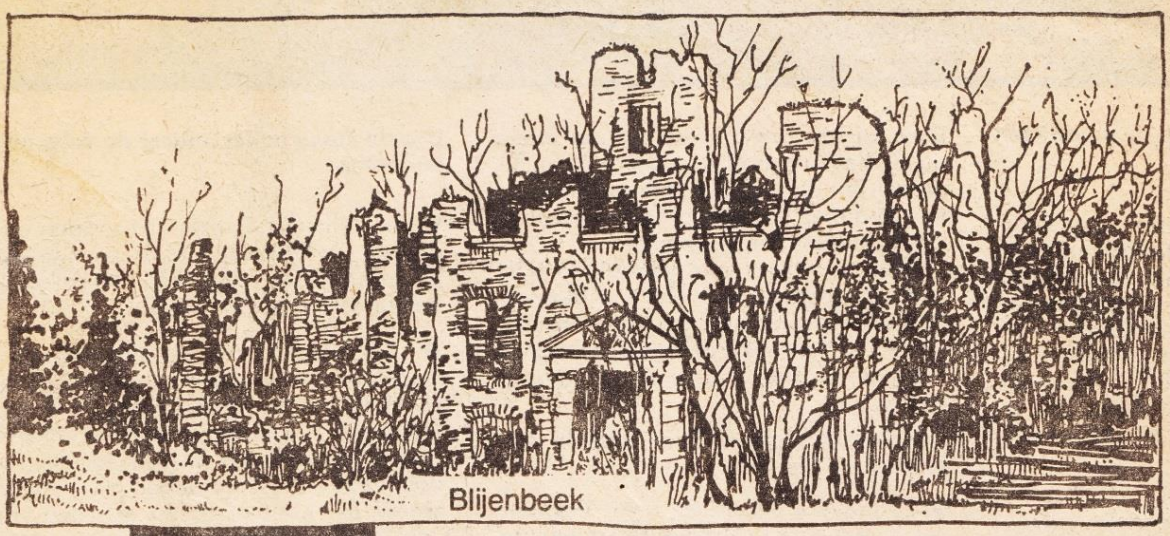

Blijenbeek

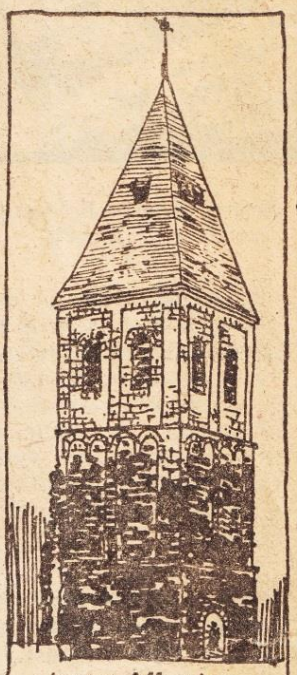

toren Afferden

De ruïne Blijenbeek is een overblijfsel van een 16e eeuwse burcht. Tijdens de bevrijding in 1944 zochten de Duitsers er hun toevlucht, waarna de geallieerden hem tot ruïne schoten. 3 eeuwen lang behoorde de burcht toe aan de fam. Schenck van Nijddeggen. Tijdens de 80-jarige oorlog woonde hier de in de wijde omtrek zeer gevreesde roofridder Maarten Schenck van Nijddeggen. Hij verdronk in de Waal bij Nijmegen. Na de latere heerschappij van de fam. Hoensbroek is de burcht in particuliere handen overgegaan.

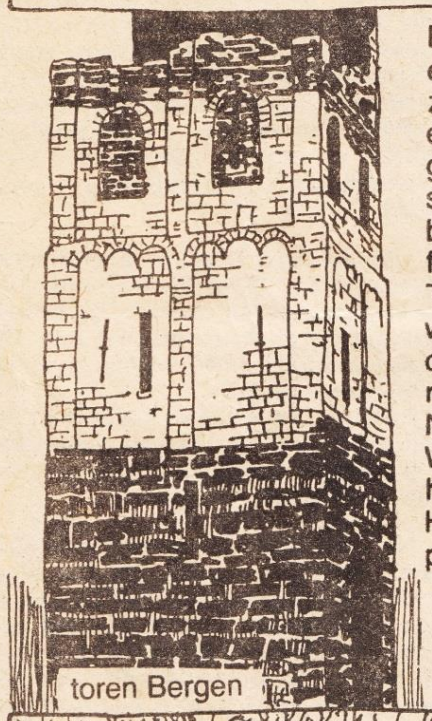

toren Bergen

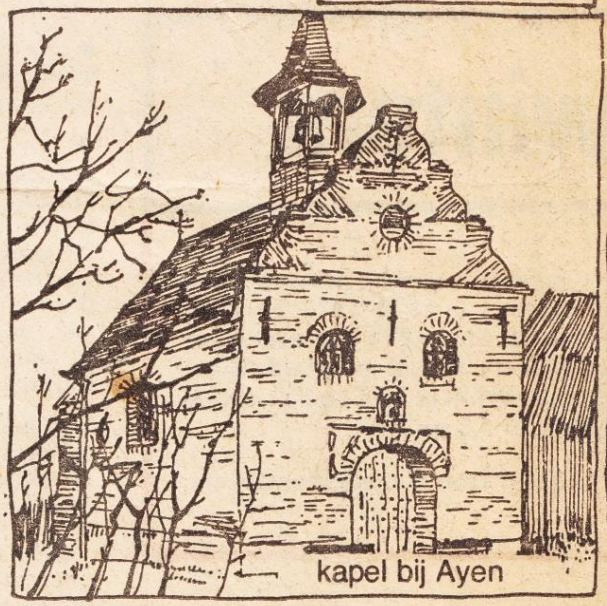

kapel bij Ayen

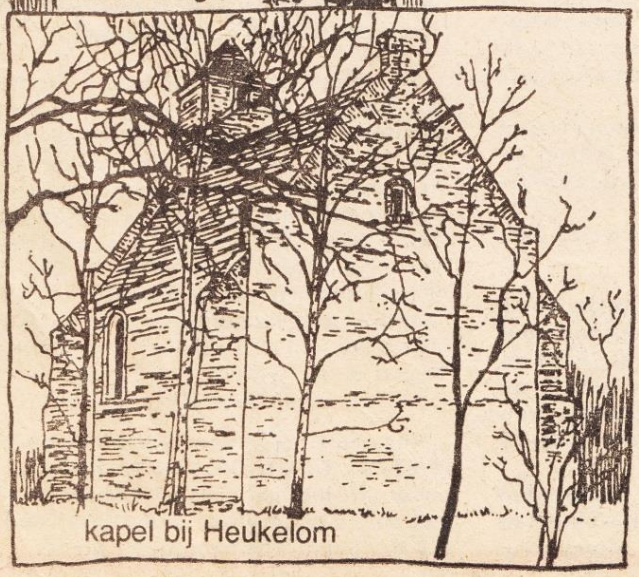

kapel bij Heukelom

De torens in Afferden en Bergen zijn uit de 12e–13e eeuw. Bij beide torens is de benedenbouw gemetseld met oersteen, de middenbouw met mergelsteen en de bovenbouw met bakstenen. De toren in Afferden is gerenoveerd gelijk met de bouw van de kerk in 1958. De toren in Bergen is geconserveerd in 1975. De torens werden geruïneerd tijdens de laatste oorlog.

De kapelletjes in Heukelom en Ayen zijn uit de 17e eeuw en in de loop der jaren verbouwd en gerestaureerd. Beide kapelletjes zijn van St. Antonius met het varken.